

Primorskem 14 gold. 34 kr., na Koroškem 12 gold. 20 kr., in v Dalmaciji 11 gold. 1 kr.

Pašnikov je na Kranjskem 271.607 oralov, spodnja Avstrija jih ima samo 238.817 oralov, gornja Avstrija 73.642, Moravska 1.057.766, Dalmacija pa tudi 958.277 oralov. Surov dohodek enega oralu kranjskih pašnikov je cenjen posrednje 49 kr., v Primorji 15 kr., v Dalmaciji 4 kr., v Salcburgu 54 kr., na Koroškem 53 kr., na Štajarskem 1 gold. 20 kr.

Gozdov ima kranjska dežela visokih in nizkih (Hoch- und Niederwald) 703.304 orale. Surov dohodek oralu visokih gozdov je cenjen 23 kr., nizkih pa 28 kr. Nova cenitev ne bode delala razločka med visokimi in nizkimi gozdi. Surovi dohodki gozdov so cenjeni v Salcburgu oral 21 kr., na Štajarskem 20 kr., na Koroškem 16 kr., v Primorji 25 kr., v spodnji Avstriji 1 gold. 15 kr., na Moravskem celó 1 gold. 57 kr., ko stanjevi gozdi na Primorskem pa 5 gold. 5 kr. oral.

Edino gozdi in pašniki so na Kranjskem še precej po pameti cenjeni, drugo pa vse veliko veliko predrago.

(Dalje prihodnjič.)

O reji prešišev.

C. O pitanji.

Glavna stvar pri svinoreji je pitanje (debeljenje).

Vsak gospodar le želi z majhnimi stroški mnogo prirediti in mnogo dobička imeti, zato je velike važnosti čas pitanja, in sicer gledé na starost, čas in hrano, ktera se pri pitanji potrebuje.

Starost, v kateri se prešiči morejo početi pitati, je zeló odvisna od plemena prešičevega. Navadni prešeč se še le more početi pitati, kedar je poldrugo leto ali dve leti star. Prešič boljšega plemena je že v 8. mesecu dober za pitanje, in tak že od 15. do 18. meseca največo stopinjo pitanja doseže. Glavno pravilo je pa to: kdor pita samo za mesó, naj počne v starosti od 18. do 10. meseca, — kdor pa pita za špeh (slanino), naj nikar ne počne pred 18. mesecem.

Čas pitanja je najboljši jeseni ali pa pozimi. Takrat je dosti hrane, in tudi prešičev takrat vročina ne nadleguje, kakor tudi drugi mrčesi ne, kar je pri pitanji velikrat na veliko korist. Za pitanje naj se jemljejo spomladanski prešiči, kateri so bili že v mladosti rezani, ravno tako se mora tudi že izsluženi mrjasec popred rezati, ako hočemo, da bo pitanje nekoliko dobička prineslo.

Kar se hrane tiče, je vsakemu znano, da je različna, s katero se prešiči pitajo, zatoraj bo tudi pitanje različno.

Pitanje z robino (Hackfrüchte), kamor krompir, repa, pesa in korenje spadajo, je večkrat prav dobro in naglo, posebno ako se robina malo prekuha in tako za želodec dobro pripravi. Akoravno tudi sirovo robino radi jedó, vendar se pa pri pitanji tega hitro naveličajo, zatoraj se jim mora večkrat zrne vmes nemešati.

Tudi pitanje s kislím mlekom je od velike koristi, ker taki prešiči postanejo hitro špehati in imajo izvrstno meso. Da je pa hrana bolj gosta, dobro je nekoliko na debelo smeletega ječmena pridjati. Po skušnjah veljá pravilo to: kdor počne z mlekom pitati, naj tudi z mlekom neha, ker pri vsaki drugi hrani bi prešič počel kasneje hujšati, in tako bi dobiček odletel.

Ako se pita s tropinami od pive (ola) ali pa z žganjarskimi drožami, kar je še boljše, mora se paziti, da se jim daje v pravi meri in ne pregorko, in da se tega ne naveličajo, naj se jim dá zdaj gosto, zdaj redko. Mesó pri takem pitanji je prav okusno, samo špeha se ne dobí prav veliko. Še bolje kakor

pivske tropine in žganjarske drože so pa pšenični ostanki pri narejanji štrke, ker hitreje redé, mesó postane trdo in špeh gost.

Pitanje z žitom je zopet različno in sicer v obziru pripravljanja, kakor tudi vrste žita. Kar se tiče pripravljanja žita, je najboljši na debelo smleto zrnje prešičem dajati, in sicer tako, da se popred nekoliko časa v mlačni vodi namaka in tako omehčá, pa ne, da bi se cmoki napravili, ker to želodec težko prekuha in tako prešiču težavo dela.

Vrsta žita je po izkustvu svinorejcev najboljši je čmen, al v tem obziru nam prav zanimivo „sleške kmetijske novine“ pišejo iz izkustva dr. Ed. Heiden-a, kateri je na kr. saksonski kmetijski postaji poskušnjo naredil in iz ktere sledi:

1. Da samo zrne ni dobro za pitanje, ker se v želodcu ne prekuha dosti, in tudi prešičem ni zmirom prijetno, to veljá tudi za sočivje, izmed katerih je bil grah najbolje.

2. Zrno namešano s krompirjem je bilo še slabeje prebavljeno, ker se je v prvem slučaju pomnožila težina prešiča vsaki dan sredno primeró jemaje za 1 funt in 94 st. v drugem slučaju, in sicer oves pomešan s krompirjem samo za 1 funt in 10 st., ječmen s krompirjem za 1 funt in 29 st., in grah s krompirjem za 1 funt in 43 st.

3. Zrno pomešano s kislím mlekom bilo je mnogo hranljiveje, ker tukaj se je težina prešiča pomnožila jemaje sredno primeró vsaki dan pri grahu in kislém mleku za 2 funta in 23 st., pri ječmenu in kislém mleku za 2 funta in 31 st., pri ovsu in kislém mleku za 2 funta in 5 st.

4. Zrno pomešano z mlekom in krompirjem bila je najhranjiveja hrana, ker težina se je pomnožila vsaki dan pri grahu, krompirji in mleku za 2 funta in 61 st., pri ječmenu, krompirji in mleku za 2 funta in 50 st., pri ovsu, krompirji in mleku za 2 funta in 50 st., pri otrobih, krompirji in mleku za 1 funt in 80 st.

5. Da je špeh po ječmenu in grahu mnogo gosteji in trji, kakor pa po ovsu in otrobih.

Iz tega se vidi, da zrnja ni dobro samega pitati, ampak zmirom pomešano z drugo hrano.

Tudi s turšico (koruzo) je pitanje prav koristno, vendar se večidel še le proti koncu pitanja vpotrebljuje, in s tem tudi pitanje dovrši.

Pri pitanji naj se nikdar ne zabi na snago in potrebno gorkoto, kakor tudi, da se ne dá prešičem na enkrat preveč jesti, ampak malo po malo in večkrat na dan, kajti prešič je zeló požrešna žival in se lahko prenažre. — Tudi sol je dobra pri pitanji zavoljo lagleje prebave in večje požrljivosti, in sicer se računa pol lota na dan za enega prešiča; preveč solí bilo bi škodljivo. Tudi oglja, dobro stolčenega, jim včasih dajati, jako je koristno.

Franjo Kuralt.

Sadjereja na Gorenskem. *)

Ker sta sneg in mraz letošnje zime pokončala veliko sadnega drevja, zato je treba novo saditi.

Naj omenim tu velikih drevesnic, ki jih najdemo

*) Vse drugo smo izpustili iz dopisa, ker kaže, da ne vidi velike važnosti, z akaj je ravno v davkovskih zadevah treba svetu kazati hude nasledke letošnje zime. Da je treba, kdor seme dobí, namesti ozimine sejati jaro žito, je prav tako naravno kakor to, da nova drevesa zasadí, kjer so mu stara pošla; za najhujo potrebo se pa uno še bolj mudí kakor to. Kako s poškodovanim drevjem ravnati, so pisale že lanske in letošnje „Novice“ trikrat. Med sadjerejce med Loko in Kranjem pa stavimo tudi še marljivega sadjerejca Šifrerja, ktereja je kmetijska družba s sreberno svetinjo počastila.

med Loko in Kranjem skoraj v vsaki vasi. Tu so kmetje, ki imajo po več tisuč mladih drevesec vsako leto na prodaj in ki jih tudi v primeri vsako leto po kacij 7 do 8 tisuč cepijo, kakor na pr. Matija Hafner, kmet v Dorfarjih, kateri se že več let prav marljivo peča s sadjerejo in svoja drevesca po vseh bližnjih krajih prodaja. Dobijo se pri njem od 2 do 5 let stara drevesa vsakoršne sorte in velikosti, ktera lepo gleštana gotovo v vsaki zemlji lahko rastejo in zdrava ostanejo.

N. Vokul.

Zdravniška stvar.

* Krop proti protinu (putiki) in trganju po udih (reumatizmu) priporoča znani dr. Bok v Lipsiku, rekoč, da krop (prav vročo vodo) piti je že starodavno zdravilo pri omenjenih boleznih. To dokazuje tako-le: Slavnoznan angleški državni poslanec Burke je zeló bolehal za protinom (Gicht), ki je navadna bolezen državnikov in učenjakov. Brž ko ga je protin napadel, dal si je lonec vroče vode prinesiti, ktero je čisto samo pil kar najbolj mogoče vročo in je spil prav obilo, po 3 do 4 maslice eno jutro. Navadno je je vlil poldrugi bokal na enkrat v skledo, da je vroča ostala, in jo iz sklede z žlico kakor juho (župo) pil. Mlačna voda ni za rabo; ona slabí želodec in naredí bljevanje, al vroča voda lepo oživlja in človeka popravlja, da je kaj. Vsacemu jo je priporočal kot gotovo zdravilo, ki mu je vselej najstrašnejše bolečine pregnalo. — Teško je takim skušnjam kaj ugovarjati in to tem manj, ker, če vroča voda ne pomaga, saj tudi ne škoduje ne, ako se ne pije tako vrelo, da bi si človek usta in želodec opeknel.

Lepoznanski del.

Smrt Smail-Age Čengića.

Po Ivanu Mažuranić-u, poslovenil Janez Bilc.

III.

Truma.

(Dalje.)

Zdaj rudeti dan začne se,
In že po planini bližnji
Se zasliši glas pastirja,
Njemu zvonec se oglašá, —
Predvodnika ovna zvonec.
Pa pogledaj družega pastirja,
Ki koraka krotek k svoji čedi.
Srebro ga ne kinča in ne zlato,
Ampak čednost in odeja črna.
Spremljevalcev nima on bliščecih,
Ne svetilnic, nima več bliščecih,
Ne ponosnih zvonov iz zvonika:
Ampak spremlja solnce ga zapadno,
In ponižno ovna zvon s planine.

Cerkev mu je krasno podnebesje,
Častni mu oltar je hrib, dolina,
In kadilo duh, ki k nebu diže
'Z rožic se in 'z belga sveta
In 'z krvi za križ prelite.

Ko se trumi bliže je približal
Vreden hlapec vrednejga gospoda,
Božjo je pomoč zaklical trumi,
In poklical viteze je hrabre,
In potem na mrzel kamen stopil, —
Mrzel kamen, pa je srce vroče.
Dober starec tak govoril trumi:

„Sini moji, oj vojaci hrabri,
Vas je ta zemljica porodila,
Skalovita, ali vam je zlata.
Dedi vaši tu so se rodili,
Otcí vaši tu so se rodili,
In tud' vi se tukaj ste rodili:
Zemlje lepše ni za vas na svetu.
Dedi vaši za-njo kri so lili,
Otcí vaši za-njo kri so lili,
Lijete tud' vi še za-njo krvco.
Za vas zemlje draže ni na svetu.
Orel plete gnjezdo na planini,
Ker slabote zlate ni v ravnini.

„Vi ki temu vajeni ste
Dni preživet' svoje trezne,
Kdo kej mara, daje l' skala vina?
Kdo kej mara, daje l' skala žita?
Kdo kej mara, daje l' skala svile?
Dok po vrelcih hladna voda izvira;
Dok po dragah tolsta čeda muče;
Dok drobnica bleketa po hribih? —

„Praha imaš“; svinca je zadosti;
Jako desno ima mož junaški;
Pod trepavnico oko sokolovo;
V prsih bije ti srce pogumno;
Vera trdna je, ne boš pustil je;
Pobratima pobratim Te pazi;
Moža zvestega te ljubi žena;
Delom dar je plemenita pesma;
Trebá li železa? Turek ti ga nosi:
Glej tu vsega, kar srcé ti prosi!

„Al nad vse je, kar to skalo kinča,
Križ presveti, ki nad njo se diže.
On je, ki vas v nevolji jači,
On premili, ki vas z nebom varje.

„Oh, da sveta vidijo narodi
Iz nižav, od katerih ni moč videt',
Križ ta slavni, nikdar ne premagan,
Vrh Lovčena, ki se k nebu diže;
Pa da vide, kak nakazen turška
Ga pogoltnit' hoče v grdo žrélo,
In o skali tej zastonj zob krha:
Ne bi križem lenih rok držali,
Dokler vi za križ trpite muke,
Vas barbare ne bi zvali,
Umirali ker ste, ko oni so spali! —

„Za križ častni ste pripravní umreti.
Za-nj tud' zdaj se dvignili ste umreti,
Jeze božje hrabri maščevalci;
Al kdor Bogu verno služiti hoče,
S čistim srcem služiti mu mora,
S čisto dušo ta spolniti mora,
Kdor spolnuje, kar z nebes Bog sodi.

„Al je morda kdo razžalil brata,
Al življenje vzel protivniku je
Slabemu in tak ogrešil dušo;
Al zaklenil potniku je vrata;
Al besedo dal in ne jo držal;
Ali hrano lačnemu prikratil;
Al zavil ni ranjenemu rane;
Vse je greh, vse dela so hudobne:
Brez kesanja nimaš odpuščenja.

„Obžalujte greh, dokler je dneva,
Dok je doba otroci obžalujte;
Obžalujte ga, dok ne pokliče
Dušo k sebi ta, k' nebo potresa,